

Abortvedtaket på Arbeiderpartiets landsmøte i 1969: Grethe Irvolls innlegg

I 1969 programfestet Arbeiderpartiets landsmøte selvbestemt abort etter et benkeforslag fra Grethe Irvoll (1939-) fra Ammerud lokallag. Her er hennes innlegg på landsmøtet.

Arbeiderbevegelsens Arkiv og Bib © Fotograf:

Arbeiderpartiet Landsmøte mai 1969. I forgrunnen: Grethe Irvoll som i et benkeforslag fikk vedtatt programfestet lov om selvbestemt abort. I bakgrunnen fra venstre: Brynjulf Bull, Rolf Hansen, Rolf Aakervik., Eier: Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek

I 1969 var 30 år gamle Grethe Irvoll nyinnflyttet i den nye drabantbyen Ammerud i Groruddalen i Oslo. Der hadde hun vært med på å stifte Arbeiderpartiets lokallag.

Før Arbeiderpartiets landsmøte i 1969 sendte Irvoll inn forslag om at partiet skulle vedta selvbestemt abort, men forslaget ble avvist. Mektige partiveteraner som Haakon Lie og – noe overraskende – ledende kvinner i Arbeiderpartiets kvinnebevegelse som Aase Bjerkholt og Rakel Seweriin, var imot. De gikk heller inn for å liberalisere abortlovgivningen.

Men Grethe Irvoll ga seg ikke, og reiste forslaget om selvbestemt abort som benkeforslag. Irvolls forslag var:

«Rask utbygging av den offentlige familierådgiving i alle deler av landet. Ny abortlov som gir de kvinner som ønsker det, adgang til abort.»

Forslaget ble vedtatt med klart flertall. I dette tekstutdraget fra artikkelen «Abortsaken og arbeiderkvinnene» av Torild Lien Utvik i antologien *Vi er de tusener... Arbeiderpartiets kvinnebevegelse 1901-1976*, får vi en skisse av hvordan Arbeiderpartiets vedtak om retten til fri abort kom til. Utdraget er gjengitt med tillatelse fra forfatteren.

Rakel Seweriin (1906-1995) var en av Norges fremste kvinnelige politikere. Hun representerte Oslo Arbeiderparti på Stortinget fra 1945 til 1969, var leder i sosialkomiteen og sosialminister i to år. Hun ledet partiets kvinnebevegelse og var redaktør Arbeiderkvinnen. Selv om hun regnet seg som feminist, gikk hun ikke

inn for selvbestemt abort i 1969. I stedet skulle abortloven liberaliseres, og bare kvinner under 18 og over 40, eller med mange barn, skulle kunne velge abort uten først å få tillatelse av en nemnd. Foto: Stortinget

Abortvedtaket på Arbeiderpartiets landsmøte i 1969

Under debatten om DNAs [Arbeiderpartiets, red. anm.] handlingsprogram holdt Grethe Irvoll, Oslo, følgende innlegg:

«I 1915 holdt Katti Anker Møller sitt store foredrag om moderskapets frigjørelse, hvor hun gikk inn for legal abort og kvinnens rett til selv å treffe avgjørelsen. Etter 50 år har vi ennå ikke evnet å løse denne saken på en tilfredstillende måte. Vi fikk en ny lov om svangerskapsavbrytelse for 4 år siden, men det er nå helt på det rene at den ikke har skapt den ensartethet og den rettferdighet som var tilsiktet ved innføringen av loven. Ammerud Partilag har fremmet forslag under punktet valgfrihet og like muligheter i arbeidsprogrammet om at setningen 'en mer human abortlov innføres', erstattes med 'fri abort innføres'.

Partiets Landskvinnekonferanse vedtok et forslag til ny abortlov for et par dager siden, som i hovedsak går ut på fri abort for kvinner under 18 eller over 40 år, og for kvinner som tidligere har 3 barn eller flere. Et skritt imot en liberalisering av loven, men etter min mening er heller ikke denne formuleringen tilstrekkelig presis og utvetydig i sitt innhold. Jeg tror bestemt at man vil få erfare at en slik bestemmelse bare vil føre til nye omgåelser av loven. Det er vel ikke noen som for alvor tror at det å gi uriktige opplysninger ved en søknad om abort vil være noe hinder for kvinner, som vil være i den håpløse situasjonen å sette til verden et barn som hun verken har krefter eller mulighet til å bære fram, langt mindre til å gi den kjærlighet og trygghet som ethvert barn har krav på.

Det må være en menneskerett å bli ønsket til verden. For å forhindre uønskede svangerskap må vi gå inn for at undervisning i seksuallivet og prevensjon gis bred plass i skolens undervisning, og også at lærere gis undervisning i å formidle dette stoffet til elevene på et så tidlig tidspunkt som mulig. Jeg ber om at partiet i sitt arbeidsprogram tar et klart og utvetydig standpunkt når det gjelder denne saken. Det er nå på tide at kvinner blir ansett verdige til selv å treffe avgjørelse om å kunne gi sine barn rett til å bli født ønsket til verden.»

Ammerud på 1960-tallet. Foto: Henrik Ørsted, Oslo Museum

Ingen av landsmøteutsendingene nevnte ellers abortspørsmålet i sine innlegg i programdebatten.

Under behandlingen av innsendte forslag tok Grethe Irvoll spørsmålet opp igjen:

«Jeg har tidligere tatt opp forslag til endring av svangerskapslovgivningen som Ammerud partilag har sendt inn. Etter en nærmere vurdering vil jeg gå inn for å støtte Fylkningens forslag til denne saken, som i realiteten sier det samme som vårt, men som etter min mening har fått en heldigere utforming enn vårt forslag. Spørsmålet om lovlig adgang til abort for de kvinner som ønsker det,

er kanskje særlig aktuelt i en viss periode i vårt liv, men jeg håper og tror at de landsmøtorepresentanter som ikke befinner seg i denne aldersgruppen, også kan være med å støtte forslaget, som etter min mening burde vært lovfestet for over 50 år siden. Etter min mening tar ikke programkomiteens forslag et konkret standpunkt til dette spørsmålet. Jeg vil be dere støtte Fylkningens [AUF, red. anm.] forslag om en ny abortlov som gir de kvinner som ønsker det, adgang til abort, og jeg foreslår: 'Rask utbygging av den offentlige familierådgivningen i alle deler av landet. Ny abortlov som gir de kvinnene som ønsker det adgang til abort.'

Hvem ønsker ikke å gi sine barn de beste startmuligheter her i livet? Og til Landskvinnekonferansen vedtak vil jeg si: De menneskelige tragedier et uønsket svangerskap fører med seg, følger ingen opptrukne aldersgrenser. Vis kvinnene tillit, la oss gi våre barn muligheten til å bli ønsket til verden.»

Forslaget ble vedtatt med et klart flertall.

Kilder

- [Bratteli, Randi \(red.\) \(1977\): Vi er de tusener... Arbeiderpartiets kvinnebevegelse 1901-1976. Oslo: Tiden Norsk Forlag, s. 46-56.](#)
- Viksveen, Thor (2010): Den lange veien: Oslo Arbeiderparti 1910-2010. Oslo: Pax Forlag.

ABORTKAMPEN

Det ble ikke vist noen globale meldinger eller andre viktige meldinger da dette dokumentet ble skrevet ut.